

Darai Lajos (Kápolnásnyék): **Szkitizmus mint tudásvallás?**

Úgy gondolom, érdemes tisztázni, hogy Isaac Preston Cory (1802–1842) angol ügyvéd úrnak, aki régiségbúvár és könyvgyűjtő is volt, az ókori összes töredéket tartalmazó könyve¹¹¹ szövegei között nem szerepel sem Epiphaniustól, sem Cedrenustól semmiféle töredék. De Cory a hosszú bevezető tanulmányában hivatkozik e két szerzőre, mégpedig az általa szkitizmusnak mondott vallással kapcsolatban.

Azért kell ezt tisztába tenni, hogy ne lehessen tovább úgy hivatkozni Cory könyvére, mint amelyben e két ókori szerzőtől szöveg lenne található az ázsiai szkitizmusról mint vallásról. Ám hogyha Cory a bevezetőjében saját feltételezései alátámasztására említi őket, meg kell nézni, máshol szerepel-e tőlük e tárgykörben valami.

Szerinte Epiphanius a Paschal Krónika kivonataiban írt erről. Cory így fogalmaz: „A [Bábeli] Torony felállítását megelőzően olybá tűnik, hogy az emberek nagy általánosságban elhagyták a patriarchális istentiszteletet. Körülbelül ekkor további eltérés történt az igaz hittől; és az első és egyszerűbb hanyatlás után bonyolult bálványimádási rendszer alakult ki. Ezekről az eltérésekről Epiphanius, Cedrenus és a húsvéti krónikából származó részletekben található beszámolók. Amit barbárság néven emlegetnek, valószínűleg az ősi patriarchális istentisztelet volt. Ezt követte a babonás hiedelem eltorzult alakja, ami az ókoriaknál szkutizmus vagy szkitizmus néven volt ismert, amely az özönvíztől a Torony építéséig a legelterjedtebb volt. Az új romlottságot, melyet akkor Nimród vezetett be, iónizmusnak,¹¹² vagy hellenizmusnak nevezték: és mindkettő ma is virágzik Keleten a jól ismert brahmanizmus és buddhizmus név alatt; amelyek papjai úgy tűnik, megszakítás nélküli sorrendben folytatták a brahmánokat és a tiszta, igaz testvéreket,¹¹³ India Megaszthenész és Klitarkhosz által említett filozófiai szektáit.”¹¹⁴

---

¹¹¹ Isaac Preston Cory: *Ancient fragments of the Phoenician, Chaldaean, Egyptian, Tyrian, Carthaginian, Indian, Persian, and other writers: with an introductory dissertation and an inquiry into the philosophy and trinity of the ancients.* (A föníciai, káldeai, egyiptomi, tíriai, karthágói, indiai, perzsa és más írók ókori töredékei: bevezető értekezéssel és az ókoriak filozófiájának és hármasságának vizsgálatával.) William Pickering, London, 1832. <https://archive.org/details/ancientfragments00coryrich/mode/lup>. További művei: *Metafizikai vizsgálat az ókori és modern filozófia módszeréről, tárgyairól és eredményéről* (1833), *Egyiptom ókori történelmének kronológiai vizsgálata* (1837). *Mitológiai vizsgálat a pogányok rejtett teológiájáról* (1837).

¹¹² Valószínűleg az Ione szóból származik: akkoriban vezették be a nagy istennő, vagyis az egyetemes Anya imádatát, valamint a bálványimádást. Jelentése: galamb, amely az Asszír Birodalom jelképe volt. (A görög mitológiában Ione [ógörögül: Ἰώνη] az ötven nereida tengeri-nimfa egyike volt, Nereusz, a „tenger öregje”, és az okeanida Doris lánya. Ezért inkább talán Ioniáról nevezték el.

¹¹³ Igazak leszármazottai, aszkéták. Cory szava: Germanes. Forrása a latin germanus, -a, um = igaz valósággal való, azon vérből való, közelebb való, tulajdon, saját; latin germani = édestestvérek. (Pápai Páriz Ferenc: *Dictionarium Latino-Hungaricum*. p. 308. <https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb10589197?page=308,309>.) Greco-buddhista (<https://en.wikipedia.org/wiki/Greco-Buddhism>) gandharai Hylobii filozófiai szektáról van szó <https://en.wikipedia.org/wiki/%C5%9Arama%E1%B9%87a>, amint a kötet Megasthenes-töredékeiben szerepel (Cory 1832, p. 227.). De ezt újabban a páli Samara vagy a szanszkrit Sramana filozófiai irányzattal azonosítják, holott a Megasthenest idéző Sztrabónnál (Lib. XV. 59-60.) Germanas (Γερμαναϝ) szerepel, amint Alexandriai Szent Kelemennél is, aki beveszi a Semna vagy Sarman fogalmat szerény, tiszteletreméltó = görög σεμνός értelemben. Más kérdés, hogy Sztrabónról azt mondják, hogy a germánokat igazi keltáknak tekintette, és a Germani latin szót alkalmazta rájuk. Ilyen alapon Berossosnál görögsumerizmusról beszélhetünk?

¹¹⁴ A Cory-idézetek az itt szereplő tanulmányából valók.

Cory szövege értelmének megítéléshez tudnunk kell, hogy ő a héber Bibliát tekinti elsődleges történeti forrásnak a görög és latin írásokon kívül, ami az ő korában még általános volt, mert egyéb, döntőnek tekintett forrásokat csak később tártak fel akár az egyiptológia és a sumerológia, akár az assziológia területén. Meg is kérdezi: „Hol vannak tehát Asszíria és Babilon, Perzsia és Egyiptom, Föníciai, Tírusz és Karthágó írásai? Hol vannak ezeknek a hatalmas birodalmaknak az irodalmi művei, vagy legalábbis azok maradványai?” A kérdés nem csupán az írások tekintetében jogos, de a birodalmak vonatkozásában is. Azokat ugyanis a nagysándori, a két római, a frank és német esetében is divatba jött kétségbe vonni, különösen logisztikai feltételek annak idején való hiánya miatt.¹¹⁵

A történetírás mai időszámításunkig legendákra alapozott. Ez lehetővé tette a dicső múlt kiterjesztését, megnagyobbítását a történetírói jelent megelőző időkre. Így például Róma alapításától az augustusi korig – a mai történetírás által feltártan – minden csak legenda. És mivel a későbbi korok magasabb színvonalán történt a visszavetítés, sok lehetetlenséget, érthetlenséget szült, amit mégis elfogadtak mindezülig. De mivel a most birodalomépítőnek mondott hódítások inkább romboltak, mint építettek volna, miközben a történelem kizárólag a hódítókról mint győztesekről szól, azok sikerét végletekig eltúlozva, sok esetben igen súlyosak lettek az ellentmondások. Mert a hódító hadseregek hatékonyságra, vagyis a meghódított terület nagyságára, a hódító hatalom kiterjedésére vonatkozó beszámolóknál elég volt, ha a legrégebbi, már teljesen felderíthetetlen hódítást a valóság többszörösére – akár tízszeresére is! – szabták, utána már csak ismételni kellett ugyanazt, és ugyanannak többszöri ismétlése végülis mára már megkérdőjelezhetetlenné tette ezeknek a hódításoknak az óriási, mai katonai–hadí viszonyok között is nehezen megvalósítható kiterjedését.

A legendásságra utaló jelzések, megfontolások, példák közül az első, igen feltűnő jelenség Nagy Sándor világbirodalma. Ennek a birodalomnak a kiterjedése Babilon fővárostól nyugatra 4800, keletre 3800 km volt a történettudomány mai állása szerint. De ez akkoriban katonai logisztikai lehetetlenség volt. Abban az időben lehetetlen volt akkora távra akkora csapatméret mozgása, irányítása, mint amiről a híradások szólnak, például a gaumélai csata esetében. Ezért az alexandroszi birodalom európai léte lehet inkább bizonyosság számunkra, itt harcolt az 'ázsiai' hatalmakkal, amelyek európai léte vagy hatása lehet elsődleges ebben a történetben. De hogy végsősoron kinek az érdeméből állott fenn, arról nem tudunk sokat, elegendőnek tartották eddig a vezér szervező zsenijét emlegetni, azaz isteni mivoltát, és egyáltalán az irányító réteg felsőbbrendűségét népszerűsíti minden írás arról a korról máig.

„Minden névből, legyen az földrajzi, ország- vagy népnév, kettő van. Van egy európai és egy ázsiai. A népek és országok legtöbbje Európában most is létezik, ellentétben ázsiai duplikátjaikkal, amik csak a történelmi könyvekben léteznek. Aztán a népvándorlási rögeszme. Erre persze szükség volt ahhoz, hogy az ázsiai duplikátoknak érvényt szerezzenek. Egyesek úgy vélik, hogy a szkíták voltak az özönvíz utáni első nép. A Biblia azonban sehol sem említi a szkítákat. Csak későbbi történészek állítják, hogy Nimród lenne a szkíták ősapja. Itt szerintem összemosni próbáltak két nagyméretű katasztrófát. Egyik a vízözön, a másik pedig az 535(?)-ben bekövetkezett mini jégkorszak. A vízözön jóval régebbi, de nem terjedhetett ki az egész földre. Az utóbbi nagyobb kiterjedésű volt, s ha nem is az egész földet, de legalább az Északi Féltekét érintette. A régi kultúra

---

¹¹⁵ V. ö. Darai Lajos: Az első világháború és magyar veszteségeinek legmélyebb gyökerei. „A Hazáért!” A Nemzeti Köszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kara, valamint a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület második emlékkonferenciája, Budapest, 2015. ÁPRILIS 24. Ludovica tér 2. NKE Kápolna. *Acta Historica Hungarica Turiciensia* 30. évf. 3. szám. 2015.

https://epa.oszk.hu/01400/01445/00014/pdf/EPA01445_acta_hungarica_2015_3_091-116.pdf.

képviselői a Kárpátok védőkoszorújába húzódtak és egy ideig védték magukat az indoeurópai áradattal szemben. Ők írták az első történelmi írásokat. Ezek az írások csakis a Kárpát-medencén belüli, vagy szomszédságában lefolyt eseményeket tárgyalták. A szkíták művelt, békés népek voltak, ezért estek áldozatul a vad indoeurópai népeknek. Ezek miután legyőzték a szkítákat, nemcsak javaikat, hanem kultúrájukat is kisajátították. Azt a történelmi múltat, amit a szkíták följegyeztek, és ami a Kárpát-medence körül zajlott, a győztesek átírták és csináltak belőle egy nagy világtörténelmet.”¹¹⁶ A kételyünk annál is inkább jogos, mert a földrajzi kifogásokon túl történetiek is erősen felmerülnek. Mahmud Terdzsüman történelmi műve szerint Nagy Sándor elfoglalta Pannóniát és annak székhelyét, Budát (Sicambiát), azután Bécset, majd a német, lengyel, cseh, francia és sok más (pl. tatár) tartományt.¹¹⁷ Ez a török népi regényekre (hősi eposzokra) hasonlító mű – a fordító Blaskovich József bizonyítása szerint – több forrást használ, nemcsak egy magyar krónikát, mint Budenz József állította,¹¹⁸ tehát Iszkender története onnan, a másik forrásból, más forrásokból való lehet.¹¹⁹ Annál is inkább, tehetjük hozzá, mert szerepel benne még Róma, Marseilles, Bécs alapítása is.¹²⁰ Vass Előd szerint¹²¹ azért hozza ide írásában Nagy Sándort a bajorból lett török író, hogy felértékelje Magyarországot, így Szulejmán szultán nagymértékben túlszárnyalhatta Nagy Sándort azzal, hogy legyőzi a magyarokat. Ám Szulejmán sose foglalta el egész Pannóniát, se Bécset, se a német–cseh–francia–lengyel földet (a lengyel egy részét és a krími tatárt talán igen), akkor hogyan szárnyalta túl? Vagy Nagy Sándor sem foglalta el, de kellett a mintakép? És a Keleten is így volt?

Nagy Sándor birodalmának már mintegy előképe az Óperzsa Birodalom, szinte azonos kiterjedéssel. Nagy Sándor hódítási útvonalát ráadásul olyan pontosan ismerjük, mintha a precíz XVIII. századi leírások közül való volna. Perzsia nyugati területei (Kis-Ázsia): Kr. e. 333. Palesztina: Kr. e. 333–332. Egyiptom: Kr. e. 332–331. Perzsia belső területei (Szíria, Asszíria, Babilon, Perszopolisz, Szúza): Kr. e. 331–330. Perzsia keleti területei (Hürkania, Aria) és Baktria: Kr. e. 330–329. Szogdiana (Kr. e. 329–327.) India (Taxila, Panzsáb, Pauravas): Kr. e. 326. Perzsia déli területei: Kr. e. 326–325. Szúzai menyegző, opiszi lázongás: Kr. e. 324. Alexandrosz halála Babilonban: Kr. e. 323.

És ahogy a területnél, a távolságoknál, úgy a csatáknál, várostromoknál is túlzóan nagy számokat adnak meg a létszámra a vonatkozóan, általában a hódítóknál. Sokkal későbbi korok létszámának a visszavetítése ez is. De ahogy a távok, területek kisebbek voltak, úgy az országok, birodalmak és a katonaság létszáma is. Így nálunk is a nándorfehérvári diadal, a mohácsi, zentai csata, vagy az egri, szigetvári stb. ostrom esetében. Ha elrontják az arányokat, akkor 50 védő tartóztat fel 5000 ostromlót, ami biztosan nem úgy történt. Kőszeg ostrománál például százszoros volt a túlerő.

Vagy inkább Nagy Sándor „birodalma” csupán a római „birodalom” mintájaként lett a Tarih-i Üngürüşben előadva? Látva a mindkettő térképét, erre is gondolhatunk, hiszen utóbbin már tényleg szerepel német, francia és sok más tartomány elfoglalása.

A sumér civilizáció közvetlen hatása nem terjedt ki Északi-Ázsiára, hanem valójában helyben omlott össze és alakult át a terület meghódítói hatása szerint. Colin Renfrew tekintélye végképp szétoszlatt minden reményt ezzel kapcsolatban. Renfrew a tudományos-technikai

---

¹¹⁶ Fábrián Sándor: *Történelmi „szürreál”*. *Az Igazság Kálváriája*. *Acta Historica Hungarica Turiciensia* 36. évf. 1. sz. 2021. pp. 35-36. <https://epa.oszk.hu/01400/01445/00061/pdf/>.

¹¹⁷ Terdzsüman (1982), Mahmud: *Tarih-i Üngürüş*. Magvető. pp.: 13, 43, 82, 88-89, 111-114.

¹¹⁸ Amivel hitelteleníteni, kicsinyíteni akarta Terdzsümant és művét.

¹¹⁹ Terdzsüman (1982), p.: 384.

¹²⁰ Terdzsüman (1982), pp.: 145-148, 127-131, 123-125.

¹²¹ Terdzsüman (1982), Előszó, pp.: 9-10

csúcsejzárások eredményeként pontosított művelődéstörténeti időrend következtében a diffúziós modellt – hogy az akkád kultúra kiáradása jelentené mindenütt másutt a Földön a kultúra terjedését – teljesen elvetette, amint az indoeurópai felsőbbrendűséget is. És elfogadja Marija Gimbutas – az Y kromoszóma-kutatással újabban alátámasztott – nézetét: a sztyeppei kurgán kultúra a nordikus hitvilágot képviselte, a kurgán kultúra elemei az indoeurópai nyelvekben uralkodók. E kurgánkultúra hordozza az indoeurópai szellemi kultúrát, vallási és társadalmi felfogását, de a sztyeppei műveltségek nem egységesek, nem azonos embertípus, nyelvrendszer művelte.¹²² Anatóliai eredetű géneket sem lehetett a földrész középső részén kimutatni, az csak a Földközi-tenger partjai mentén terjedt, amiért Renfrew visszavonta a tarthatatlan elgondolást, hogy a földművelés újkőkori terjedésével az ember is terjedt.¹²³

Mindezt arra utal továbbá, hogy a beltengeri hajózás – a Földközi-tengeren, a Sárga-tengeren, a Káspi-tengeren, a Fekete-tengeren és a Mexikói-öbölben – mégsem lehetett olyan régi, olyan hatékony, mint amilyenek kritikátlanul mondják, illetve a Római Birodalom haditengerészetét a Földközi-tenger egészére kiterjesztők vélik. A tengerhajózás valójában inkább későbbi normann–viking találmány, akik állítólag kimentek az óceánra is. De mivel a rómaiak nem mentek ki az óceánra, felmerül a kérdés: Róma hol hajózott? Kínában sem volt még képesség a Kr. e. 9. század végén a tengerhajózásra. Ekkoriban az egyik Csou király, „Csao az egyik hadjárat során halt meg, belefulladt az átkelés közben a Han folyó vizébe”. Mu király pedig fantasztikus utazása során „csodálatos lovak húzta levelén ezer mérföldet tett meg egy nap”, de „mikor nem akadt csónak, amellyel átkeljenek a Jangcén, teknőcöket halmozott egymásra a király, hogy hídként szolgáljanak serege számára.”¹²⁴ Az e megállapításokat tevő Maspero művében a későbbi időből se említi a tengerhajózást.

Az ókori római tengerhajók valószínűleg szintén a legendák világába tartoznak, mivel összehasonlítva a középkori viking hajókkal, nagy túlzásokra lelünk. Míg a vikingeknél csak 40 evezős és 50 harcos fért el egy hajón, és a parton sátrakban aludtak, „a hellenisztikus, majd a római korban a hajók egyre több embert (evezőst) szállítottak, a római quinqueresis (ötsorevezős) legénysége 400 fő, a polgárháborúban használt deceresé (tízorevezős) 800 fő volt”.¹²⁵ Szállítani, laktatni és etetni tudtak ennyi embert több napos, hetes tengeri utakon? A két- és hámsorevezős hajókat – állítólag – a föníciaiak, illetve a görögök fejlesztették ki Kr. e. 1000, ill. 600 körül. Előbbi volt a diréme, utóbbi a triérés.¹²⁶ Ám hogy mindez utólagosan kitalált hadviselési mozzanat, a múlt felnagyítása – mondjuk a bizánciak részéről, hogy görög elődeik nagyságát a perzsák elleni háborúban a hajózás terén is megmutassák, – mutatja, hogy mégcsak kétsorevezős hajók ábrázolására sem leltünk, nemhogy három-, öt- vagy tízorosra.

Pedig a rómaiaknak nagy szükségük lett volna ilyen nagy hajókból álló flottára a hódításokhoz, mert sorra foglaltak el olyan területeket, amivel nem volt szárazföldi összeköttetés, határ. Kr. e. 201-ig például már elfoglalták Korzikát, Szardíniát és Szicíliát, valamint az Ibériai-félsziget déli partvidékét. Aztán Kr. e. 31-ig ugyanígy Hispánia, Ázsia provinciát, és Kréta, Ciprus

---

¹²² Gimbutas (1982), Marija: *The Goddesses and Gods of Old Europe 6500-3500 BC Myths and Cult Images*. Thames and Hudson, 2nd Ed (újra nyomtatva: 1996).

¹²³ Renfrew (1973), Colin: *Before Civilization; The Radiocarbon Revolution and Prehistoric Europe*. Jonathan Cape, London. Renfrew (2005), Colin: *A civilizáció előtt. A radiokarbon-forradalom és Európa őstörténete*. Osiris Kiadó, Budapest. Gibbons (2000), Anne: „Evolutionary Genetics. Europeans Trace Ancestry to Paleolithic People.” *Science* 290, pp.: 1080-1081.

¹²⁴ Maspero (1978), Henri: *Az ókori Kína*. Gondolat, Budapest. p.: 63.

¹²⁵ „tengeri hadviselés”. *Britannica*, XVII. kötet, p.: 581.

¹²⁶ Uo.

szigetét. Kr. u. 14-ig ugyanígy a csak hajóval elérhető Afrika és Szíria provinciát. Kr. u. 117-ig Mauritania, Britannia, Kappadókia, Júdea provinciát és Egyiptomot.

Mindenesetre a római birodalom óta szinte minden birodalom azelőző birodalom hátán látható a modern térképeken. A szerkezet alig változik, csak a határok módosulnak néha kissé. Esetleg egy igen késői birodalmi érdek rajzolta így egymásra az országokat? Ezzel kapcsolatban igen elgondolkodtató, hogy „azt, amit mi országhatárnak ismerünk, senki ne keresse Európában egy-két ezer évvel ezelőtt. Mária Terézia (1717-1780) idején jött divatba. De akkor is inkább azt jelezte, hogy az egy-egy területen élő emberek kinek fizessenek adót. Volt valami határféle korábban is, de inntől kezdve a dolog egyre szigorodott – egészen a vasfüggönyig, amit azóta lebontottak és más rendszerek helyettesítettek.”¹²⁷ A történelmi térképeken viszont szinte a vasfüggöny szigorát mutató országhatárokat látunk. Bizonyára mind Mária Terézia korszaka után készült. No, és a tartalma? Ugyancsak több mint érdekes egy német tudós jelzése, hogy 793-ban „a szaracénok ellenfrontot nyitottak délnyugaton, sokkal előrébb jutva, mint Martell Károly idején...”¹²⁸ Az arabok a X. században a Cote d’Azuron sűtkéreztek, valamint az Alpok hágóit is ellenőrizték.”¹²⁹ Ezekről viszont nem tudnak, vagy nem akarnak tudósítani a térképrajzolók. Azaz mintha az európai birodalmi szemlélet alakítaná visszamenőleg is a határokat és benne a magyar történetet, sorsot is, és tartana meg vagy veszejtene el országokat, illetve teremte újakat.

De még ennél is több történt. „Nagyon sok népet, akik a Kárpát-medencében éltek, keletre ’taszítottak’, mivel így felelt meg annak a téves történelmi dogmának, hogy minden nép keletről jött a Kárpát-medencébe... Az, hogy a Kárpát-medencei–dunai hely- és népneveket ’kinyomták’ a Kaukázusig, Fekete-tengerig, látszik másból is. Persze attól még élhettek ott is és itt is ugyanazok a népek, csak az a ’lényeg’, hogy innen ’eltűntették’ őket... Ahol a krónikák a hunok vagy a magyarok Szkítiából való kijöveteléről beszélnek, az a Kárpát-medencéből való kijövetel. Van itt elég Meotisz, mert meo latinul átjárót jelent. Vagyis olyan tavat, aminek elég sekély ahhoz a vize, hogy át lehessen rajta gázolni lábon... A Neues Archiv oldalain, ahol a merovingek és a hunok ütközetéről írnak, mindig Meotiszi-mocsarakat emlegetnek. Tehát a régi krónikákban, amikor Meotiszról írnak, az a Pannonia területén található mocsarakra vonatkozik.”¹³⁰ Mindeközben népünk a Kárpát-medencében évezredek óta másféle főszerepben volt: földműves, állattenyésztő, kézműves, fémműves (fegyverkovács) szolgáló népként szenvedte a hódítókat és kiszolgálta igényüket.¹³¹ Majd magyar hatalmat és államot szervezett, amely a kereszténység támasza volt és védőbástyája lett. Miközben saját lényegétől régóta elidegenítve idegen hatalmak hamis ráerőltetett történelmét szenvedte.

Ezek után térjünk vissza a vallásként emlegetett szkitizmusra. A Húsvéti Krónika angol fordításában nem található beszámoló a szkitizmus nevű vallásról.¹³² Cedrenus vagy Kedrénosz műve¹³³ szintén nem említi azt, de ő 11. századi bizánci görög íróként történelmi áttekintésében

¹²⁷ Csihák (2015) György: „Burgenland – körül-belül.” *Acta Historica Hungarica Turiciensia* 30/1. 1015. p. 12. http://epa.oszk.hu/01400/01445/00012/pdf/EPA01445_acta_hungarica_2015_1_062-106.pdf.

¹²⁸ Hivatkozás: Herzfeld (1963), Hans: *Geschichte in Gestalten*. 2. kötet: F–K. Frankfurt/M. p.: 289.

¹²⁹ Illig (2002), Heribert: *Kitalált középkor. A történelem legnagyobb időhamisítása*. Allprint Kiadó. p.: 87.

Hivatkozás: Pirenne (1986), Henri: *Sozial- und Wirtschafts-geschichte Europas im Mittelalter*. Tübingen. p.: 7.

¹³⁰ Fábán 2021, pp. 65-67.

¹³¹ Ázsiai szereplésünk lehetetlenségéről lásd Cser Ferenc, Darai Lajos: Dr. Torma Zsófia bárónő a földben és a szakirodalomban talált leleteiről. *Acta Historica Hungarica Turiciensia* 38. évfolyam. 2. szám. 2023. https://epa.oszk.hu/01400/01445/00067/pdf/EPA01445_acta_hungarica_2023_2_100-130.pdf.

¹³² V. ö. Mary Whitby, Michael Whitby: *Chronicon Paschale 284-628 AD*. Liverpool University Press. 1989, 2007. [Chronicon Paschale 284-628 0853235953, 0853236151, 0853231060, 0853239177, 0853235880, 0853236488, 0853239886, 0853235090 - DOKUMEN.PUB.](https://epa.oszk.hu/01400/01445/00067/pdf/EPA01445_acta_hungarica_2023_2_100-130.pdf)

¹³³ Georgius Cedrenus: *Corpus Scriptorum Historiae*. Weber, Bonn, 1838.

(Compendium Historiarum) a világot bibliai teremtésétől írja le 1057-ig. És ő maga közli, hogy krónikája kompiláció korábbi forrásokból és a Bibliából. A népek és földrajzi helyek nevét szándékosan archaikus formában hagyta. 811-től szóló részt teljesen átvette Ióannész Szkülitész krónikájából. Forrásai mind elérhetők, de összefoglalását a középkorban szívesen használták. Viszont írt a kazárokról Attila halála után, náluk járt utazó, Geórgiosz Tzul nyomán, aki 1016-ban járt a kazároknál. Kedrénosz egyedüli a 10. század utáni bizánci történetíró, aki Magyarországot Turkia, a magyarokat turk néven említi.¹³⁴

Nem látszik túlzónak, sőt eléggé megalapozottnak azt állítani, hogy a fentebb idézett Cory-megállapításoknak olyan iránya van, amely az ókorba vetíti vissza a középkornak a nem tetsző szellemi vagy vallási állapotait. Késői történészekre hivatkozva minősíti, mintegy ókori szerzők szájába adva, például a középkori bizánci hatalom érdekkörének védelmében, a vele szembenállók elítélésével született eszmei tartalmakat. Sőt időszerű hitvitákról is szó van, az eretnekségek elítéléséről, elítéltetéséről az amúgyis ellenfélnek számító – magyarok – körében. Annál is inkább, mert a mi nézeteink a lélekhit mélységeiből fakadtan lettek megegyeztetve a kereszténységgel, talán még annak igazibb változatát adva, mint a bizánci. Például az ókor végi hitvita a lélek halhatatlansága kérdéskörében közvetlen előzménye a középkorinak, esetleg még megismétlést is mondhatunk a bázeli zsinaton ezer évvel később, sőt felmerül, a korábbi előkép csak utóbbi megerősítésére szolgáló elmeszülemény.¹³⁵ De nem is a 448-es konstantinápolyi, majd 449-es efezusi zsinaton történtek az érdekesek számunkra, hanem az 1449-beni viszonyok magyar részről, illetve a megismételt 1513-as lateráni zsinatin, ahol szkítákként ítéleznek fölöttünk: „Elképzelheted az eretnekek arroganciáját, amikor egy pár szkita barát pap (ha papoknak nevezhetjük őket, de inkább kobórlóknak és csalóknak) az egész keleti egyház előtt úgy mutatkoztak be mint küldöttek. De kik fizették ezek bérét, és hogy nem vették észre, hogy ezek eretnekek, és sem a Konstantinápolyi sem a Római hitvallást nem képviselik, mert nem azt mondják, hogy egy személy a szentháromságból, hanem egyszerűen egy a szentháromságból szenvedett testileg, de ennek az Ige nevet adták.”¹³⁶

Fábián szerint az történt, hogy 448-ban Phlabianosz pátriárka a konstantinápolyi zsinaton mint apollianaristát elítélte Eutükhész apátot, mert kétségbe vonta, hogy Krisztusban két természet van az egyesülés után. Eutükhész fellebbezett, és 449-ben neki adtak igazat. Ezer évvel később, 1449-ben a bázeli zsinaton hasonló keresztény hittételeket tárgyalnak. Mivel a két évszám, leszámítva az ezer évet, nagyon hasonló, és figyelembe véve, hogy ugyanezen évszám jelenik meg

---

https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1100-1200_Georgius_Cedrenus_Compendium_Historiarum_%28CSHB_Xylandro_Interprete%29_GR_LT.pdf

¹³⁴ https://hu.wikipedia.org/wiki/Ge%C3%B3rgiosz_Kedr%C3%A9nosz.

¹³⁵ Lás Fábián Sándor: Zsinatok fantomképei. *Facebook-bejegyzés* 2026. március 22. 13:36.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=4279133705749292&set=gm.27169458799321332&idovanity=284549471572296>.

¹³⁶ „Puto quidem in ipso ingressu te considerasse consuetam haeticorum arrogantiam, dum pauci Scythiae monachi (si tamen monachi, potius vero circulatorum dicendi et impostores) totius Orientalis Ecclesiae praeseferunt esse legatos, secumque omnes ecclesias eadem sentire ac praesertim populos Orientis. Sed qui ita dilatant simbras, ne quovis modo deprehendi possent quod ipsi essent haetici, illud quidem astute excogitarunt, ut non eam proferrent, quam Constantinopoli legatis dedissent, vel Romae Hormisdæ papæ fidei confessionem edidissent, qua dicendum contendebant, non unam personam de Trinitate sed simpliciter unum de Trinitate esse passum in carne, sed Verbi nomen apposuerunt...” (Cesare Baronio: *Annales Ecclesiastici: Incipiens ab anno Domini quingentesimo decimo octavo perducitur usque ad annum quingentesimum nonagesimum, nempe ab anno primo Iustini Senioris usque ad quintum Mauritiū Augusti*. Complectitur annos septuagintatres, 7. kötet. Congregatio Oratorii, 1596. p. 47. Fordította Fábián Sándor.

https://books.google.ro/books?id=TxtQAAAACAAJ&printsec=frontcover&hl=hu&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.)

a rohonci kódex első lapján, a rohonci kódex¹³⁷ viszont bizonyítottan¹³⁸ a manicheista vallásról szól, gyanítható, hogy a 449-i zsinat nem más, mint az 1449-edikinek a fantomképe. Amit az 1449-i zsinatról elhallgatnak, az megjelenik a 449-i zsinaton, ugyanis Eutükhész manicheista volt, és a manicheusok hisznek a lélek halhatatlanságában. Így a bázeli zsinaton is előkerülhetett a lélek halhatatlanságáról szóló tétel, amit később a lateráni zsinaton (1513-ban) szentesítettek, bár nem egyezik a Biblia állításával: „De az egyház a Szentírás hitét vallja, hogy ugyanis a lélek a testtel együtt eltemetetik, és egyik sem előzi meg a másikat, ahogy azt a balga Origenész állítja.”¹³⁹ Ezért nem csak a protestánsok, de később a katolikusok is elhatárolódtak a lateráni zsinat határozatától, s bár nyíltan nem merték bírálni, de a fantomképét (az efezusi zsinatot) rabló zsinatnak nevezik. A tridenti zsinat (1551), amelynek a fő célja valószínű a lateráni zsinat határozatának (hogy ugyanis a lélek halhatatlan), ha nem is a megsemmisítése, de legalább az eltusolása. Ennek a fantomképe a khalkedoni zsinat (451-ben), mely elítéli Eutükhész tanait (manicheista tanok a lélek halhatatlanságáról).

Így talán már világos, miért támadták a sajátos magyar kereszténységet, annak korai alakzatait tagadva. Pedig például „fontos IX. század végi adatokat őrzött meg a Cyrill- és Metódus-legenda egy-egy epizódja is. A hagyomány szerint Konsztantinosz (= Szent Cyrill) 861 táján Kherszón városában találkozott az ugrok egy csoportjával, kiknek vezérét szuggesztív egyéniségével sikerült megnyernie a kereszténység számára. Nem sokkal később, 881-ben, Metódiosz találkozott 'a Duna tájain' az ugrok királyával (= Árpád?), aki arra kérte őt, hogy imáiban érte is könyörögjön. Tehát kereszténynek kellett lennie.” És „Menandrosz Protektor VI. századi író azt állítja, hogy a magyarok II. Iusztinianosz császárnak szkíta betűkkel írott levelet adtak át.”¹⁴⁰

Zachar József több adatot is elének tárt ezzel kapcsolatban. De ahogy a római kor végi pannóniai kereszténységről sem igen emlékezik meg történetírásunk, úgy a hunok, avarok és az árpádi magyarok saját kereszténységét sem fogadják el, hanem a korábbi hitviták eredményeként kialakult korabeli nyugati pogányozást szajkózzák még mindig, pedig elég sok adat és szerző bizonyítja, hogy sajátos kereszténységünk a keleti változatok folytatásának tekinthető. Zachar József összegyűjtötte ezeket és felhívta a figyelmünket nem csupán ennek a tudományos ténynek a nagyszerű értékére, hanem egyenesen arra, hogy „miközben eleink mindenkor isteni elhivatottságuk tudatában léptek fel és az emberiség javára cselekedtek, hol csak példamutatással, hol egyértelmű fellépéssel”, azóta „nem hagyott magunkra bennünket Istenünk, Hozzá fordulva és nemzeti öntudatra ébredve, új magyar jövőt építhet a magyarság”.¹⁴¹ Ezen isteni útmutatást régmúltunktól a késői kor történelemhamisítása megtagadta, de mivel Zachar József kutatási eredményeit megerősítő nyomokra lelünk egyre többen, az ő írásából idézve magyarázatot kaphatunk az új tényekről.

---

¹³⁷ https://real-ms.mtak.hu/80/6/Rohonci_Codex_K_114cs.pdf,

¹³⁸ Lásd Fábrián Sándor: Vallási „szürreál”. Huszíták és manicheusok a Rohonci kódexben. *Acta historica Hungarica Turiciensia* 40/4. 2025.

https://epa.oszk.hu/01400/01445/00076/pdf/EPA01445_acta_hungarica_2025_4_152-183.pdf.

¹³⁹ „Sed Ecclesia divinis astipulans Scripturis, animam una cum corpore condi affirmat, neque alterum altero prius esse, ut vecordi visum est Origeni.” (Baronio 1596. p. 440. Ford. Fábrián Sándor.)

¹⁴⁰ Kovács Sándor: A bizánci irodalom kistükre. *Irodalomtörténeti közlemények* 79. évf. 1. sz. 1975. pp. 100-101.

https://epa.oszk.hu/00000/00001/00291/pdf/itk_EPA00001_1975_01_098-105.pdf.

¹⁴¹ Zachar József: *Egy az Isten, egy a Nemzet. Írások Jézus-hitű magyar eleinkről*. Heraldika Kiadó, Budapest, 2006. p. 8.

Eszerint Szent Jeromos azt közölte, hogy „zsoltárt tanulnak a hunok, Szkítia földje forró a hit melegétől”.¹⁴² A „későbbi zalai Stridóvár helyén volt római Stridonban született” egyházatya „teljesen elfeledett 408-as úti beszámolójában megőrizte a fehér hunokról azt a magyarság elei szempontjából feltétlenül kiemelendő tény, hogy ’a heftaliták saját írásaikból és saját nyelven olvasták a szent iratokat’. Sőt hozzátette”, hogy gyülekezeteik „már akkor püspökségekben egyesültek”. Mindezt Szent Jeromos kortársa, Orosius is megerősíti: „Kelet és Nyugat templomai hunokkal telnek meg” és „a hunok Jézus-hitűek”. Amiért is Zachar megállapíthatja: „Ez alapján már semmi meglepőt sem találunk abban, hogy Atilla hun nagykirály udvarában is ott voltak a jézusi hit hirdetői, és a vele a Kárpát-medencébe hazatértek hittérítő tevékenysége innen sugárzott ki a szomszédos térségekbe.”¹⁴³ Ezt a hitet azonban, amely a korábbi Szentháromság-felfogáson alapult, a nikaiai hitvallás óta a római császári támogatást élvező püspökök ki akarták iktatni. Ezért például a 343-as szardikai (szófia) zsinaton „Róma részéről kiközösítésben részesült mások mellett Valens mursai (Eszék) és Ursacius singidunumi (Belgrád), továbbá a székhelyének ismerete nélküli ’panóniai Gaius’ püspök is”.¹⁴⁴ Eközben „a hunok keleti térségekben továbbélő utódainál az Atilla-leszármazottak idejében” szintén „elevenen éltek a jézusi tanítások. Eközben ők és más előmagyar népek még évszázadokig megőrizték ősi vallásgyakorlatukat is, ahogyan ezt mind az avarokról, mind a turkokról szólva a források mindig megemlítik”.¹⁴⁵

Ennyi is elegendő lenne már számunkra az Árpád-vezette keresztény államszervezés földben talált nyomainak – a Géza nagyfejedelem által Fehérváron épített négykaréjos templomhoz a megszólalásig hasonlító építményeknek – a magyarázatára, de talán a Szent István által felvállalt ősiség, ősi hitbéli folyamatosság magyarázata számára idézzünk még fel további adatokat a hun–avar–magyar korszak kereszténységéből. Zachar József szerint „a hunokat 444-ben Baronius így jellemezte: ’Végre Krisztus igája alá kerülve, istenféldékké, szelídekké, emberségesekké, jóindulatúakká, szerényekké és minden tekintetben szentéletűekké (!) váltak, és oly királyok (!) emelkedtek ki közülük, akik a keresztény vallásnak ékességére és díszére váltak.’”¹⁴⁶ Természetesen az ő nézeteikre is hatással volt a korabeli római és konstantinápolyi hitbéli vetélkedés, ami mögött később pedig már a hűbéressé tevés igénye húzódott meg: „Valójában a háttérben a sacerdotium és imperium (vagyis papi vagy világi uralom) közti alapvető felfogáskülönbség húzódott meg, azaz a nyugat-európai egyházi függőségbe kényszerített világi hatalom, illetve a kelet-európai világi hatalom alatt működtetett egyház helyzete közti alapvetően eltérő helyzet. Ugyanis egészen 741-ig nemcsak a konstantinápolyi, hanem még a római patriarchát is az egyedül császári méltóságában megmaradt bizánci uralkodó erősítette meg, miután a helyi zsinaton megválasztották. A fordulatot I. Szent Zakariás hajtotta végre, aki nem kérte választása császári megerősítését, viszont a frank uralkodókkal szemben maga lépett fel megerősítési igénnyel.”¹⁴⁷

Mivel nálunk az uralkodót és a hatalmi réteget Árpádtól kezdve majd a szóbanforgó hun, illetve avar utódok adják, fontos a szempontunkból, hogy „Koszmász Indikopleusztész 540-ben ’Keresztény topográfia’ című művében leírta, hogy a hun utódok keresztények” és „Theophülaktosz, 570 körül működő bizánci történétíró azt állította, hogy ’a turkok szentnek tartják a tüzet; a levegőt és a tüzet tisztelik; a földet himnuszokkal dicsőítik; de csupán azt imádják és

---

¹⁴² Zachar 2006, p. 57.

¹⁴³ Zachar 2006, p. 58.

¹⁴⁴ Zachar 2006, p. 56.

¹⁴⁵ Zachar 2006, pp. 58-59.

¹⁴⁶ Zachar 2006, p. 62-63.

¹⁴⁷ Zachar 2006, p. 67.

nevezik Istennek, aki e világmindenséget teremtette’.”¹⁴⁸ Zachar szerint „562-óta a keleti avar birodalomban, 760-tól ismét a Kárpát-medencei újabb birodalmukban is a magyarok elei a jézusi hitet követték. Így Baján kagán, aki mellett a szíriai patriarchátusból érkezett papok tartózkodtak, már a VI. század végén (valószínűleg 583-ban) a szávai hídépítéskor a Szentírásra tett esküt, az Úr kereszthalála idejére emlékezve pedig fegyverszünetet rendelt el.”¹⁴⁹ Mindennek oka Zachar szerint, hogy „az egyistenhit egyetemes felfogása jegyében és Jézus Urunk tanításának bárhonnan érkező befogadása mögött a földi uralom mennyei eredetéről alkotott felfogást kell látnunk”.¹⁵⁰

Azután „a római kereszténységgel való első tragikus összeütközést a magyarság elei közül az 568 óta fennálló Kárpát-medencei avar birodalom szenvedte el a VIII. század legvégén, amikor a Körös-vidékre és Erdélyre támadó bolgár-türk támadás, az így keletkezett zavar, sőt polgárháború adta lehetőséget kihasználva, hódító és zsákmányszerző céllal lerohanta a ma már Nagy Károlyként ismert eredetileg Kara-ulu és a keresztisége óta Magnus nevet viselő frank uralkodó az Inn folyóig terjedő Avaria nyugati térségét”. Ez a helyi lakosságban „számos népességváltás ellenére mind az ariánus, mind a római irányzatú Jézus-hit oly annyira tovább élt¹⁵¹ a régi időkből, hogy az akkor már avar püspökségeket éppen ez a támadás szüntette meg, illetve helyezte a frank uralkodói intézkedés a meghódított avar keresztényeket a salzburgi római érsekség alá.” És jellemző a nyugati érdek-felfogásra, hogy „Theotmar salzburgi bajor érsek IX. János pápához intézett levelében a meghódítottakat ’álkeresztényeknek’ nevezte még közel száz év múltán is”. Mindenesetre e nyugati keresztény támadás, a magyarság szempontjából nem várt keresztényietlen cselekedet leckéjét megtanulva „a Kárpát-medencében továbbélő hun-maradványok vezetői immár a megrendült avar hatalomra támaszkodás helyett a távoli keleten maradt szabír és onogur rokon népekhez fordultak”, akiknek „a világról alkotott nézeteik, vallási felfogásuk” szintén közelebb került hozzájuk, az arab támadások miatt.¹⁵²

Ehhez képest vittek minket vissza – történelmünk meghamisításával – időben és térben a nomád sztyeppei pogányságba, felhasználva a szkíta nevezet, amelyet szittyaként büszkén vállaltunk is. De amiről már tudjuk, hogy azontúl, hogy a sztyeppei harcias hódító nomádokra alkalmazta a történettudomány, egyre későbbi időben egyre távolabbi keleti részekre is érte a Bajkál-tóig, a Kárpát-medencei földműves népre is érvényesnek tekinthetjük a scita=tudás szó értelmében, amennyiben a tudás népeként is emlegették őket.¹⁵³ És a velük való folytonosságot kellett eltussolni, megsemmisíteni a mi kelettől jövő eredeztetésünkkel. Ennek forrásai tekintetében nézzük meg tehát még az alábbiakat.

Kristó Gyula részletesen feldolgozta a magyar krónikák forrásait, köztük az *Exordia Scythicát*.¹⁵⁴ „Az eredetileg Pompeius Trogusra visszamenő, az i. sz. II. században Justinus által excerpált, majd ebből a VII. század folyamán további kivonatolással létrejött *Exordia Scythica* című munka¹⁵⁵ forrásul szolgált Regino számára. Regino prümi apát műve, a *Chronicon* (amely műfaját tekintve évkönyv) Krisztus születésétől 906-ig mondja el a „világtörténet” eseményeit; az

---

¹⁴⁸ Zachar 2006, p. 67.

¹⁴⁹ Zachar 2006, p. 68.

¹⁵⁰ Zachar 2006, p. 68.

¹⁵¹ Bizonyára a folytonos őslakosságban.

¹⁵² Zachar 2006, p. 71.

¹⁵³ Lásd Fábrián 2021. pp. 11, 27, 105, 106, 231, 362, 416, 593-595.

¹⁵⁴ *Exordia Scythica* = Szittyá Kezdetek. Finály Henrik szótára szerint:

<https://latin.oszk.hu/cgi-bin3/index.cgi?function=index>.

¹⁵⁵ Kristó jegyzete: Theodorvs Mommsen: *Additamentvm III. Exordia Scythica. Monvmenta Gerinaniae Historica. Avctorvm antiqvissimorvm tomvs XI. Chronica minora saec. IV. V. VI. JI II. Berolini 1894. 308-310.: a munka kiadva uo. 311-322. [Azóta Interneten elérhető: <https://archive.org/details/chronicaminor11mommsen>.]*

annales folytatását a 907–967 közti eseményekre nézve feltehetően Adalbert készítette el. Regino alkotása sok forrást magába olvasztó kompiláció.”¹⁵⁶ Váczy Péter megállapítása szerint a leginkább Anonymus forrása, de nem közvetlenül, hanem az öszesztábol használta fel, és az használta fel eredetileg.¹⁵⁷

Krónikáink tehát erősen használják az *Exordia Scythica* néven emlegetett, itáliai eredetűnek tartott *Justinus-kivonat*ot a szkitákkal kapcsolatban. Fennmaradt kéziratok közül a legrégebb, a firenzei Codex Laurentianus kötetében, valószínű, Monte Cassinóban keletkezett a IX–X. században. Egy XI. századi másikat Bamberg őriz. Az *Exordia Scythica* kiadója, Theodor Mommsen e kettőn kívül még más kézirat-variánsokat is felhasznált, egy XI–XII. századi vatikánit és egy XIV. századi Vatikán–Urbino-it.¹⁵⁸

Nekünk azért is érdekes lehet ez a krónikáink esetleges hamisításaitól mentes szöveg, amennyiben e szempontból Mommsent kikezdetlennek tekintjük, mert – különösen Váczy Péter megfontolásait figyelembe véve – megtekinthetjük a kínálatot, amiből a magyarok számára östörténetet építettek a különböző érdekeltségű hazai és külföldi felek vagy erők.

Mommsen a három forrás egyes tételeit ugyanarra az oldalra tördelve tette közzé, ezért a táblázatos megoldást választottuk, mert így az egymás melletti változatok együtt többet mutatnak, esetleg a krónikákban szereplő tételek lehetetlenségét. A fordítást a Google Fordító segítségével végeztük:

CODEX LAURENTIANUS	IUSTINUS	COD. BAMBERGENSIS
Az Úr norainjában kezdődik az asszír király kezdete, aki elsőként uralkodott a földön: kezdődik Ninus kezdete.	<i>Iustinus 1, 1.</i> Ninus, az asszír király... az első inlustinus i. háborúkat vívott szomszédaival és az ellenállásra még felkészületlen leigázott népekkel egészen Líbiáig... utolsó háborúját Zoroaszterrel, a baktriai királyával vívta, akiről azt mondják, hogy elsőként fedezte fel a mágikus művészeteket, és a legnagyobb gondossággal figyelte meg a világ alapelveit és a csillagok mozgását. Miután megölte, maga is meghalt még éretlen fiát, Ninust és feleségét, Szemiramiszt hátrahagyva.	Az asszírok földi királyának uralkodásának kezdete. 1 Ninus volt az első király, aki az asszírok felett uralkodott. Előtte minden nemzet békében élt. Ő volt az első, aki harcolni kezdett, és első harcát Zoroaszterrel, a baktriai királyával vívta, aki mágus volt, és megölte őt. De a fent említett Ninus, amikor egy város felett ült Ázsia földjén, és ott harcolt, eltalálta egy nyíl, és meghalt.

¹⁵⁶ Kristó Gyula: Az *Exordia Scythica*, Regino és a magyar krónikák. *Filológiai Közöny*. Tanulmányok. 1970. https://real.mtak.hu/166244/1/112_cut_FilologiaiKozlony_1970.pdf. V. ö. Kapitánffy István. *Hungarobyzantina. Bizánc és a görögység középkori magyarországi forrásokban*. Kandidátusi értekezés. 1992. <https://www.typtex.hu/download/hungarobyzantina.pdf>.

¹⁵⁷ Váczy Péter: Anonymus és a Justinus-kivonat. *Turul. A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Közönye* 58–60. 1944–46. pp. 1–13. <https://www.arcanum.com/ro/online-kiadvanyok/Turul-turul-1883-1950-1/1944-1946-183DE/19441946-183DF/i-ertekezesek-es-onallo-cikkek-183EF/anonymus-es-a-justinus-kivonat-183F5/>.

¹⁵⁸ Theodorvs Mommsen: *Additamentvm III. Exordia Scythica. Monvmenta Gerinaniae Historica. Avctorvm antiqvissimorum tomvs XI. Chronica minora saec. IV. V. VI. Berolini 1894. pp. 311–322.* <https://archive.org/details/chronicaminor11mommm>.

törvényeit és a csillagok mozgását, maga Ninus is később távozott, miután megölte őt.	Nem merete átadni a birodalmat egy éretlen fiúnak	
2 Aki egy éretlen fiút, Ninust és egy Samiramé nevű feleséget hagyott hátra, aki maga ¹⁵⁹ nem merete a kormányzást egy éretlen fiúra bízni, ő maga alkalmazkodott a fiúhoz, és miután női díszait és ruházatát elhagyta, egy bárói formát alkotott, amelyet az egész nemzet szokása a mai napig tart. Így a nő, miután hazudott női neméről, a fiúnak pedig, miután hitt neki, nem ismerte el saját méltóságát ¹⁶⁰ a királyságnak, hanem nagymértékben fokozta a csodálatot, hogy egy nő a férfiak előtt megy a csatában.	<i>Iustinus 1, 2.</i> Úgy tesz, mintha nő lenne, fiú lenne... ezért fátyollal takarja karját és lábát, tiarával a fejét, és... megparancsolja az embereknek, hogy ugyanabba az ékszerbe öltözzenek, amely öltözködési szokást az egész nemzet vall. Így kezdettől fogva, miután hazudott a neméről, fiúnak hitték... ez sem vonta el a királyság méltóságát, hanem fokozta a csodálatot, mert egy nő... ..erényben ... felülmúlta a férfiakat.	2 De otthagya fiát, akit Ninusnak hívtak, még gyermekként, anyját, akit Szemiramisznak hívtak. De nem volt hajlandó átadni a királyságát a fiának, mert nem volt törvényes nagykorú, hanem ledobta női ruháit, „és férfias ruhákba öltözött”, és így bár nő volt, fiúként jelent meg, és mindenki előtt csatába ment, és nagy csodálat volt, hogy egy vad nő férfiak előtt ment csatába.
3 Megalapította és felépítette magának Babilóniát. Leigázta Etiópiát és Ázsiát, és háborút indított Indiában, amelybe senki más nem mert belépni, csak ő és Nagy Sándor. A királyságot Ninosz után a negyvenedik és második évben szerezte meg, és megtartotta.	<i>Iustinus 1, 3.</i> Ő alapította Babilóniát... Etiópiát is hozzáadta birodalmához, de háborút is hozott Indiába, ahová rajta és Nagy Sándoron kívül senki sem lépett be... Negyvenkét évvel Ninus után ölték meg, miután megszerezte a királyságot.	3 Ez a nő létrehozta Babilóniát, és uralkodása alatt leigázta Ázsiát és Etiópiát. Indiában harcolt. Attól kezdve senki sem mert oda belépni, kivéve később a nagy Sándort. Így Szemiramisz negyvenkét évig birtokolta a királyságot férje halála után.
4 Ezután sok éven át az asszír királyok valóban elnőiesedtek. Végül a perzsák és médek királysága Asztüagész örökölte. Ő maga is vett magának egy leendő unokát egyetlen lányától, aki a Kürosz nevet vette fel. Amikor Kürosz megtudta Asztüagész cselszövéseit ellene, a perzsákhoz menekült. Saját apjával háborút indított Asztüagész ellen. És ebben a	<i>Iustinus 1,5-6</i> Fia, Ninosz... asszonyok seregében öregedett meg. Leszármazottai is követték ezt a példát... Kósz utolsó uralkodója Szárdanapalosz volt, egy nőnél is romlottabb férfi... utána királlyá tették... Arbaktosz... átadta a birodalmat az asszíroktól a médeknek. Majd sok király után... Asztüagészre szállt a királyság. Álmában látta, hogy szőlőtő sarjadt vér szerinti	4 Később azonban hosszú éveken át a nők uralták az asszír királyságot. Ezután a perzsák és Medorura királysága egy bizonyos Asztüagész nevű királyhoz került, „akinek” volt egy Kürosz nevű unokája. Amikor felnőtt, és megtudta nagyapja néhány tervét, „hogyan akarja ölni”, a perzsákhoz menekült, és miután sereget gyűjtött a perzsáktól, harcolni kezdett nagyapjával,

¹⁵⁹ Így van ez Orosius 1, 4, 3-nál is.

¹⁶⁰ Orosius 1, 1, 3: Iustinus engesztelően hozzáteszi: Később, miközben a várost támadta, amely cserbenhagyta, egy nyíl eltalálta és meghalt.

<p>háborúban Kürosz fogta el Asztüagészt, aki később megszerezte a médek és a perzsák királyságát, és megtartotta azt. Kürosz olyan nagy jámborságot tanúsított Asztüagész iránt, hogy később visszahelyezte egy másik királyságba.</p>	<p>lányából, akivel csak... a jóslatok azt válaszolták, hogy ugyanattól a lánytól unokája lesz... a fiú... a Kürosz nevet kapta... (Harpagosz) ír neki, ... hogy nagyapja megparancsolta, hogy öljék meg a kicsikkel együtt. ... (Kürosz) Perszephoné visszatér... (A perzsák) visszatérnek a csatába... Asztüagészt elfogják: Kürosz semmit sem vett el tőle, csak a királyságot... és őt helyezte a hirkánok legnagyobb törzsének élére.</p>	<p>Asztüagészszel, és magában a csatában elfogta, és annyira együtt érzett vele, „hogyan egy másik királyságba nevezte ki”.</p>
<p>5 Kürosz is a győzelem után, miután elintézte babiloni ügyeit, háborút indított Lüdia ellen. Krözusz, Lüdia királya ellen, aki magát Lüdiát is leigázta. Ezután Kürosz, miután leigázta Ázsiát, háborút indított az Exiták ellen. Abban az időben az Exiták királynője, Tameris, aki nagyon örült özvegységének, nem félt asszonyi módon az ellenség érkezésétől, hanem bátran háborúzott. Amikor az Araxis folyó megakadályozhatta volna az átkelést, megengedte Kürosznak, hogy a perzsák seregével keljen át.</p>	<p><i>Iustinus 1,5</i> A babiloniakat Krözusz, a lüdiák királya segítette. ... Kürosz is, miután győzelme után rendezte a babiloni ügyeket, átvitte a háborút Lüdiába. ... Krözusz serege... szétszóródott, magát Krözust elfogták. ... Kürosz, miután leigázta Ázsiát és hatalma alá hajtotta az egész Keletet, háborút indított a szkíták ellen. Abban az időben Tamirisz, a szkíták királynője, akit nem rémített meg nőként az ellenség érkezése, és nem tudta megakadályozni, hogy az Araxis folyón átkeljenek.</p>	<p>5 Kürosz győzelme után harcolt Babilon és Krasszosz, Lüdia királya ellen, és magával a királlyal, leigázta Lüdiát. Miután Ázsiát leigázta, a szkítákkal harcolt, ahol Tameris özvegy királynő uralkodott. Maga Tameris királynő azonban nem félt úgy, mint egy nő Kürosz érkezésekor, hanem bátran felkészült a csatára. És ha akarta volna, az Araxis folyóig is harcolhatott volna, hogy ne engedje Küroszt belépni a királyságába. De mivel bízott a nép sokaságában, és szűk helyei voltak, átengedte őt a folyón.¹⁶¹</p>
<p>6 Kürosz ezért táborát ültetett Exitában. Másnap Kürosz menekülést színlelt, majd elhagyta a táborát, és a bort az ott tartózkodó eboliakra hagyta. A királynő, miután a királynő értesült kisfiáról, a sereg egyharmadával elküldte Liostiust Kürosz üldözésére. Amikor a fiatalember megérkezett Kürosz táborába,</p>	<p><i>Iustinus 1,6</i> Ezért Kürosz... miután egy ideig Szkítia felé nyomult, táborát vert. Másnap pedig félelmet színlelve, mintha menekülés közben elhagyta volna a táborát, elegendő bort és a lakomához szükséges dolgokat hagyott hátra. Amikor a királynő erről értesült, elküldte kisfiát, hogy üldözze őt a sereg egyharmadával.</p>	<p>6 Miután Kürosz átkelt, nem messze a folyótól, amelyet általában Alipergának neveznek, táborát vert, teleborral és mindenféle finomsággal, és úgy tett, mintha menekülne. Amikor Tameris királynő ezt meghallotta, elküldte fiát a néppel, hogy üldözzék Küroszt. De amikor ő és a nép</p>

¹⁶¹ Orosius 2, 7, 1: akit (Cyrust), Thamyris királynője... amikor megakadályozhatta volna az Araxis folyón való átkelést, először a magabiztossága miatt engedte meg, majd pedig azért, mert az ellenséget a folyó jelentette akadály fogva tartotta. V. ö. fent, 309. o.

<p>nem tudván a csata szokásáról (Gutschmid szerint), Liostiust úgy gondolja, hogy az eboliakhoz érkezett, nem pedig a csatába. Tudván a dolgot, hogy Exitia őrizte a táborát, sürgette a ferszákat, hogy jöjjenek rájuk éjszaka. Kürosz azonnal sebesülten tért vissza éjszaka, és legyőzte az összes Exitát, aki a királynő fiával ott volt. Az Exitákat a csata előtt részegség verte meg.</p>	<p>Amikor Kürosz táborába ért, a katonai ügyekben járatlan ifjú, mintha lakomázni, nem pedig harcolni jött volna, ... hagyta, hogy a barbárok borral terheljék meg, és a szkítákat inkább részegséggel, mint csatával győzték le. Mert amikor Kürosz megtudta ezt, éjszaka visszatért, legyőzte a részegeket, és megölte az összes szkítát, beleértve a királynő fiát is.</p>	<p>megérkezett Alipergába (magába a táborba), elkezdtek enni és inni, úgyhogy (belülről) úgy tűnt nekik, mintha vacsorázni jöttek volna, nem pedig harcolni. De Kürosz, amikor éjszaka rájuk tört, mindannyiukat megölte magában Alipergában (magában a táborban), beleértve magát a királynő fiát is.</p>
<p>7 Amikor Timur királynője ezt megtudta, nem hullatott könnyeket fia elvesztése miatt, hanem bosszút állt és vigaszt keresett a harcban. Úgy tett, mintha menekülne. Küroszt egészen a hegy szűkületéig elhúzta. Lesből támadt a hegyekben, így csatába szállt, és lemészárolt háromszáz-harmincezer perzsát, köztük magát Kürosz királyt is. Ez a győzelem is emlékezetes maradt számára, és onnan egyetlen üzenet sem jutott el.</p>	<p><i>Iustinus 1,7</i> Nem könnyekben öntötte ki Tamyris elvesztésének bánatát, hanem a bosszú vigasztalására összpontosított... bizalmatlanságot színlelt, ... Kürosz elől menekülve még a mélység szélére is eljutott. Ott, miután leseket állított a hegyekben, lemészárolt kétszázezer perzsát, köztük magát a királyt is. Mely győzelem során az is emlékezetes volt, hogy egy ilyen nagy katasztrófát még egyetlen hírnök sem élt túl.</p>	<p>7 Tameris királynő, amint ezt meghallotta, nem adta át magát fia halálának siratásának, ahogy az egy nő szokása, hanem sereget gyűjtött és üldözőbe vette Küroszt. Amikor már a közelében volt, úgy tett, mintha menekülne. De Kürosz visszatért és üldözőbe vette. A király egészen a hegyek szűk helyéig elvonszolta, ott lesből csapdát állított neki, és így harcolni kezdett vele, és megölt háromszázharomezer perzsát, köztük magát a királyt is, ahonnan még akkor sem menekült el senki, hogy hírt hozzon onnan.</p>
<p>8 Kürosz levágott fejét egy emberi vérrrel teli tömlőbe helyezték, és imádott uralkodni rajta: amikor szemrehányólag így szólt: „Jóllakj emberi vérrrel, istentelen, mert szomjas vagy, mert mindig is kielégíthetetlen voltál, istentelen.” És így Kürosz, miután megölte Tameris fiát, bosszút állt, és hatalommal birtokolta a királyságot.</p>	<p><i>Iustinus 1,8</i> A királynő elrendeli, hogy Kürosz levágott fejét egy emberi vérrrel teli tömlőbe dobják, ezzel a kegyetlen szemrehányással: „Jóllakj vérrrel” – mondja –, „amire szomjazzál, „amivel mindig is kielégíthetetlen voltál”.</p>	<p>8. Levágatta Kürosz fejét, és egy emberi vérrrel teli tömlőbe tette, majd gondosan és szemrehányóan így szólt: „Jóllakj, te istentelen, emberi vérrrel, amelyre szomjazzál, amelyből harminc év óta nem tudsz kielégülni.” Így hát, amikor Kürosz meghalt, Tameris királynő bosszút állt fiáért, és hatalommal ruházta fel a királyságot.</p>
<p>9 Az amazonok kezdetei, akik Exitek és ők maga voltak. Az Exitek között élt egyszer két fiatal király, akik az Amne</p>	<p><i>Iustinus 2,4</i> A szkíták között... két királyi ifjú, Plinosz és Szkolopitosz... a Therraodontosz folyó közelében... a Themiszküriai-</p>	<p>9 Innen ered az amazonok harcának eredete. Volt egyszer két királyi ifjú, Plinosz és</p>

és Temedontosz folyók közelében lévő Cemerinus-síkságot foglalták el, és akik maguk, a fiatalemberek, sok éven át mészárolták ottani szomszédaikat.	síkságot foglalták el. Ott sok éven át megszokták, hogy kifosztják szomszédaikat, és lesből támadásokkal meggyilkolják őket a népek összeesküvése révén.	Szkolopitosz, ¹⁶² akik miután sok fiatalemberrel elhagyták földjüket, a Terraedontosznak nevezett folyó közelében éltek. De azok, akiknek „földjén laktak”, irigységből megölték ugyanazokat a fiatalembereket, akik „velük voltak”.
10 Amikor feleségeik látták, milyen nagy pusztítást okoznak férjeiknek, fegyvert ragadtak. Megölték őket, és háborúkkal védték földjeiket. Elvesztették a házasságkötés kedvét is, és a béke utáni vágygal álmaikba vágtak bele.	Amikor feleségeik látták, hogy a saját sorsuk is az övékéhez csatlakozik, fegyvert ragadtak és háborúkkal védték határaikat. Felhagytak a szomszédaikkal való házasság gondolatával is... megölték férjeiket... szexuális kapcsolatot létesítettek szomszédaikkal.	10 Feleségeik azonban, látván, hogy „özvegyek” maradtak, haragjukban megragadták fegyvereiket, és megölték életben maradt férjeiket, hogy mindannyian özvegyek legyenek. Attól a naptól fogva nem akartak férjhez menni, hanem csak harcolni kezdtek. Ahol békében voltak, ott azzal mentek, akivel akartak, és paráználkodtak.
11 És ha megölték a masztrurbáló férfiakat, ugyanezt tették a szűzekkel is, nem használattal, egyáltalán nem szövessel, hanem fegyverekkel és tisztességes vadászattal, és a lányok megfelelő melleit idomították, úgyhogy még a nyilazásban sem lehetett őket megakadályozni, ezért nevezték őket amazonoknak.	Ha férfiakkal találkoztak, megölték őket, míg a szűzek saját országukban nem lustálkodva vagy fonással, hanem fegyverekkel és lovakkal gyakorolták szokásaikat, és csecsemőik jobb melleit összevarrták, hogy a nyilak lövését ne akadályozzák. Innen erednek az amazonok.	11 És ha fiú született, megölték, de a nőstényeket megtartották, és jobb mellüket elégették, hogy ne legyen akadályuk a nyilazáskor. Ezért nevezték őket amazonoknak. De a szűzek nem tartottak orsót semmilyen munkához, hanem csak fegyverekkel, lovakkal és vadászattal foglalkoztak.
12 Közülük kettő eredetileg királynő volt, az egyik Martesia, a másik Lamedo, akik ekkoriban két részre osztották seregüket és háborút indítottak.	Két királynő volt közöttük, Martesia és Lamedo, akik seregüket két részre osztva felváltva háborúztak, csak a két oldal határait védve.	12 Ketten közülük első királynők voltak, az egyiknek Martesia, a másik Lamedo volt a neve, és ketten „megosztották” magát a sereget, az egyik felváltva vonult harcba, a másik pedig a házakat őrizte. ¹⁶³
13. Ott alapították Ephesust és sok más várost. Miközben Ázsiában háborúztak, a legbarbárabb Marteziát,	Miután Ephesust és sok más várost megalapítottak... amelyek Ázsia birodalmának védelmét szolgálták, Martesia királynővel együtt meghaltak egy barbár összecsapásban.	13 Ephesoszt és sok más várost ők építettek. De míg maguk az amazonok Ázsiában harcoltak, a barbárok rájuk törtek, és

¹⁶² Orosius 1, 15, 1: Scolopetius.

¹⁶³ Orosius 1, 15, 4: Marpesia és Lanipetos, a sereg két részre oszlott, mindegyik felváltva vette át a háború és a ház gondozásának irányítását.

ötvenezer emberével, a barbárok megölték.		megölték Martéziát negyvenezer amazonnal együtt.
14 Aki később elfoglalta Oridria királyságát. Aki akkoriban háborút indított Herkules, a görögök királya ellen az amazonokkal. Aki, amikor az equiták sok kísérete odaért, táborát ült az Amne folyónál, és háborút indított Herkuleszel. Aki sok nőt, százezer embert ölt meg abban a csatában. Végül legyőzték az amazonokat, és Oridriát élve fogta el Herkules ebben a csatában. Aki Herkules győzelme után visszaadta Oridriát nővéreinek, aki akkoriban e királyság felett uralkodott.	Martesia után Oridria uralkodott, aki Herkuleszel, a görögök királyával harcolt. Ebben a csatában Herkules maga százezer amazont ölt meg, Oridriát élve fogta el, majd visszaadta nővéreinek.	14 Helyette lánya, Orithya örökölte a királyságot... érénye által annyira hozzájárult... az amazonok dicsőségéhez, hogy Herkules király... megparancsolta neki, hogy hozza el neki az amazonok királynőjének címereit. Így hát elindult... Görögország hercegeinek ifjaival kísérvé, és váratlanul megtámadta őket. Abban az időben két amazon nővér uralkodott a királyság felett, Antiopé és Orithya... és úgy történt, hogy... könnyű... győzelmet arattak az ellenségnek. Sokan... meghaltak és fogságba estek, köztük Antiopé két nővére, Menalippé Herkules által és Hippolyte Thészeusz által... Herkules a győzelem után visszaadta Menalippé-t a nővéreinek.
15 Oridria ugyanis követséget küldött az exitiekhez, hogy segítséget nyújtsanak neki, és új csatát készítsenek elő Herkules ellen. Arpedó akkoriban az exitiek királya volt. Sok emberrel és fiával temetési menetet szervezett Oridria és Antiabisz amazon királynőinek, hogy segítséget nyújtsanak. Amikor Herkules meghallotta és megtudta ezt, mielőtt csatába bocsátkozott volna, Görögországba menekült.	Ezután a már említett Oridria követeket küldött Szkítiába, kérve tőlük a segítséget, hogy nagy háborút készíthessenek elő Herkules ellen. Arpedó akkoriban a szkíták királya volt, aki fogta fiát, és sok emberrel elküldte Oridria és Antiavisz, az amazonok királynőjének megsegítésére. Ezt hallva Herkules Görögországba menekült.	15 De Orithya... segítséget kér Szagülosztól, Szkítia királyától... elküldi Panaszágorosz fiát egy nagy lovassággal segítségül. De mielőtt elkezdődött volna, nézeteltérés támadt... és az athéniak legyőzték őket a háborúban: mindazonáltal a szövetségesek táborának volt menedéke...
16 Ezután Pentheszilea vette át a királyságot, mivel segítette a trójaiakat a görögök ellen. Pentheszileát ugyanebben a csatában fia, Alix ölte meg hetvenezer amazonnal együtt.	Orithümosz után Pentlioszilea szerezte meg a királyságot, akinek nagy hősi tettei a trójai háborúban mutatták meg hírnevét, amikor segítséget nyújtott a görögök ellen. Pentlioszileát ekkor megölték,	16 Ekkor Pentheszilea elfoglalta az amazonok királyságát, és a trójaiak segítségére sietett, amikor a görögök Trója felett állomásoztak. Ebben a csatában Pürrhosz fia, Akhilleusz ölte

Néhány amazon maga is visszatért onnan seregével.	seregét megsemmisítették, és a kevesek, akik megmaradtak a királyságban, Nagy Sándor koráig fennmaradtak.	meg, és hetvenezer amazon volt vele. Felfegyverkezve (és békében) tértek vissza onnan.
17 Utánuk a Talastridák királyságát foglalta el, akikről azt mondják, hogy barátságban és szövetségben békét kötöttek Nagy Sándorral. Különböző ruhákat viseltek, hajukat homlokukról leborotválták, nyakukról pedig leengedték; mellük jobb oldalon fedetlen volt, a másikon tunika fedte őket, hogy ne érezzenek akadályt lövészet vagy fegyverhasználat közben.	Közülük Thalestris királynője, miután kapcsolatba lépett Sándorral, visszatért királyságába.	17 Penthesilea után Talisztrid elfoglalta az amazonok királyságát, és békét kötött Nagy Sándorral. Maguk az amazonok ugyanis „különféle ruházatból” álltak, a hajukat a homlokukról leborotválták, a tarkójukon pedig lazán hagyták; jobb mellüket megégették, de bal mellüket tunikájuk takarta.
18 Mert abban az időben 200 ezer fegyveres férfi hagyja el királyságukat, hogy harcoljon az aequitikkal, akik hétszáz éve tartják hatalmon a királyságot, és azt mondják, hogy egészen Iulius Caesar idejéig tartották hatalmon. Vége.		18 Mert abban az időben több mint kétszázezer lovassággal felfegyverzett amazon élt, és hétszáz évig birtokolták a királyságot, egészen Caesar haláláig uralkodva.
19 Dareiosz, a perzsák királya, hétszázezer fegyveres emberrel háborút indított Exitiá ellen, és bevonult Exitiába. Maga Dareiosz is, mielőtt tudomást szerzett volna az exitiai csatáról, megrémült és elmenekült. Nyolcvanezer embert veszítve a perzsákhoz menekült. Miután visszatért Exitiából, leigázta Ázsiát és Macedóniát.	<i>Iustinus 2,5</i> A szkíták között béke volt Janthyros király idejéig. Dareiosz, a perzsák királya hadat üzent neki, és hétszázezer fegyveres emberrel bevonult Szkítiába. Az ellenségtől tartva, hogy visszatérését megakadályozzák, rémülten elmenekült, nyolcvanezer embert veszített, és onnan visszatérve leigázta Ázsiát és Macedóniát.	19 Dareiosz, a perzsák királya, hétszázezer fegyveres emberrel bevonult Szkítiába, de a félelemtől megrettenve elmenekült. Nyolcvanezer embert veszített ott, és így visszatért Perzsiába. Ezután leigázta Ázsiát és Macedóniát.
20 Később Dareiosz háborút indított Görögországban az akínokkal és a spártaiakkal szemben a marathoni síkságon, ahol akkoriban a leghevesebb csaták dúltak. Ennek ellenére a perzsák vereséget szenvedtek az akínoktól és a spártaiától	<i>Iustinus 2,9</i> Aztán... a háború teljes erejét ellenük (az athéniak ellen) fordította... Az athéniak... segítséget kértek a spártaiaktól... Csatába vonultak a marathoni síkságon... A legyőzött perzsák hajóikra menekültek... Kétszázezer	20 És Marathon síkságán harcolt a spártaiakkal, „ahol sok csata” dúlt abban az időben. Ott a spártaiak legyőzték a perzsákat: a csatában Dareiosz két sebet kapott, ezért hajókon menekült el. Magában a csatában kétszázezer perzsa halt meg.

<p>abban a csatában. Dareiosz, miután két sebtől megsérült,¹⁶⁴ hajóin elmenekült. És ebben a csatában nagy mézárulás volt a perzsák között. Kétszázezer perzsa esett el ott. Így az akhájok és a spártaiak győzedelmeskedtek, és honukat diadalra vitték.</p> <p>Vége.</p>	<p>perzsa veszett oda abban a csatában vagy hajótörés következtében.</p>	<p>De a spártaiak „győzelemmel” tértek vissza hazájukba.</p>
COD. LAURENTIANUS	EUTROPIUS	COD. BAMBERGENSIS
<p>21 Julius Caesar csatája a királyságért a germánokkal. Ebben a csatában a rómaiak olyan hevesen harcoltak, hogy magában a csatában százötvenezer felfegyverzett római katona veszett oda, és olyan nagy volt a germánok vesztesége, akik Constantius Augustusig képtelenek voltak háborút indítani a rómaiak ellen.</p>		<p>21 A háború, amelyet Julius Caesar vívott, amelyben a rómaiak bátran harcoltak, és magában a csatában százötvenezer római halt meg, és Constantius Augustusig senki sem tudott harcolni a rómaiak ellen.</p>
<p>22 De a legyőzöttek adót fizettek Julius Caesarnak. Ezután háborút indított Britanniában, és miután magukat a briteket is legyőzte, állandó katonáivá tette őket. Végül leigázta a gallokat. Új római székesegyházakat is építettek ott. Ezután Spanyolországba ment. Miután meghódította Itáliát, visszatért oda, és győzedelmeskedett Rómában.</p>	<p><i>Eutrop. 6.17.</i> Majdnem egész Galliát leigázta, és hamarosan háborút indított a britonok ellen, akiket szintén legyőzött, és katonákká tett.</p>	<p>22 De Julius Caesar annyira leigázta őket, hogy adót fizettek a rómaiaknak. Ezután Britanniában harcolt, és nyugdíjassá [sic!] tette a briteket. Végül meghódította Galliát, és új római székhelyet alapított ott. Majd Hispániába érve leigázta azt, és visszatért Itáliába. Ezután győztesen bevonult Rómába.</p>
<p>23 Később meghódította Keletet, Nyugatot és Délt, Ázsiát, Görögországot, Macedóniát, Szíriát, Júdeát, Arábiát, Dalmáciát, Frígiát, Pamfiliát és Damaszkuszt. Végül bevonult a pártus Hellászba, ahol saját csapatai ölték meg.</p>		<p>23 Ezután elment, és meghódította az egész keletet és nyugatot, Ázsiát, Görögországot, Macedóniát, Szíriát, Júdeát, Arábiát, Dalmáciát, Frígiát, Pamfiliát, Damaszkuszt. Végül visszatérve Rómába, a szenátus egytetértésével megölték a szenátusban, és ahogy</p>

¹⁶⁴ Ruehlius helyreteszi a két seb által sebesült szavakkal Justinus 2, 11, 19-et: Xerxész, döntött, hogy szerencsét próbál a tengeren.

		mondják, hatvan római tanácskozott a halála körül, és huszonhárom döfést mértek rá. ¹⁶⁵
COD. LAVRENTIANVS	EUTROPIUS, IUSTINUS	COD. BAMBERGENSIS
24 Octavianus, Julius Caesar dédunokája volt az első, aki meghódította az egész világot, kivéve a keleti királyságokat. Krisztus az ő uralma alatt született a júdai Betlehemben. Ő maga, Octavianus Augustus, negyven évig uralkodott az egész világ felett egyetlen birodalmi iga alatt. Kelet és India, amelyeket korábban soha nem igazított le a Római Birodalom, könyörgő ajándékokat és követeket küldött hozzá, akik szövetségi békét kötöttek vele.	<i>Eutrop. 7.10.</i> A szkíták és indiaiak, akiknek korábban a rómaiak neve ismeretlen volt, ajándékokat és követeket küldtek neki.	24 Julius Caesar halála után unokája, Octavianus vette át a Római Birodalmat, és Augustusnak, azaz császárnak nevezték el. És az egész világot maga alá hajtotta, kivéve Szkítiát és Indiát. Krisztus az ő uralma alatt született, és bár Szkítia és India nem volt az hatalma alatt, mégis ajándékokat küldtek neki, békét kérve tőle, amit meg is kaptak.
25 Az Elvonultak kezdeteiről. A világvégére kivonult nép ősi, mint a lakatlan föld. A kivonulás (Exitia) határa keleten húzódik és zárva van, akárcsak Gótia határa. Az első, aki ezt a területet lakta, Magóg volt, Jáfet fia. Magóg Exitiája. Gógnak és Magógnak hívják őket.	<i>Iustinus 2.1.</i> A szkíták, a legősibb nép, mindig is itt éltek. <i>Iustinus 2.2.</i> Szkítia kelet felé húzódik, egyik oldalról Pontosz, a másiktól a Rhiphaeus-hegység, hátulról Ázsia és a Phasis folyó határolja.	25 A szkíták ősi népek, Szkítia pedig keleten fekszik, és „el van zárva, mint Gótia, mert az egyik oldalon a tenger van”, hátul pedig a Ripheus-hegység és a Tanais folyó. Jáfet fia, Magóg lakott egykor itt.
26 Nem művelnek földet. Nincs közöttük súlyosabb bűn a lopásnál. Nincsenek házaik, csak sátrak. Tejet és mézet esznek. Nem tudnak gyapjúból ruhát készíteni, hanem vadállatok bőrét használják ruházathoz. Arany és ezüst bőségesen található ott, akárcsak kövek. És sok másfajta drágakő és különféle festékanyag is bőségesen található közöttük.	Sem földet nem művelnek, nincs házuk, fedelük vagy lakásuk, mindig legeltetik a nyájaikat és a szarvasmarháikat, nincs súlyosabb bűnük a lopásnál, megvetik az aranyat és az ezüstöt, tejet és mézet esznek. Gyapjút használnak ezekre a célokra, ruházathoz pedig vadállatok és egerek bőrét használják.	26 És egyesek azt mondják, hogy valaha élt egy „bölcös és” szelíd nép. Sőt, nem művelték a földeket, és nem volt közöttük bűn. Nem voltak házaik, csak sátraik, tejet és mézet ettek. Vadállatok bőrét öltözték. Aranyuk, ezüstjük és drágaköveik, mint a kövek, és sok festékanyaguk volt.

¹⁶⁵ Orosius 6, 17: Caesar a senatus többségének beleegyezésével a szenátusban halt meg, miután huszonhárom sebet szúrta rajta. A beszámolók szerint több mint hatvan bűnrészes volt ebben az összeesküvésben. Vö. Eutrop. 6, 25.

<p>27 Semmi idegenre nem vágnak, mert mindenféle gazdagság bőséges ott. A jószág és az élelem mérhetetlen. És az exiták között nincs bűn, csak házasság. Nem győzte le őket egyetlen külföldi hatalommal bíró férfi sem. Szégyenletesen megfutamították Dareioszt, a perzsák királyát. Miután százezer embert vesztett, Dareiosz rémülten menekült a perzsákhoz. Aztán lemészárolták Küroszt, a perzsák királyát, háromszázezer seregével és magát Küroszt is. Szégyenletesen megfutamították Nagy Sándort, a hadvezért, aki csaták révén meghódította az egész világot.</p>	<p>Ez az önmegtartóztatás erkölcsi igazságosságot is adott nekik, semmi idegent nem kívántak: mert ott van a gazdagság utáni vágy is, ahol haszon is van. A bűnök nem ismerése többet használ nekik, (vö. 41, 3, 1.) mint ezeknek (a görögöknek) állandó idegen uralom alatt az erény ismerete. (Iustinus 2, 3.) Vagy érintetlenek, vagy legyőzhetetlenek maradtak. Szégyenteljes menekülésében elűzték Dareioszt, a perzsák királyát Szkítiából, lemészárolták Küroszt egész seregével együtt, egyenlő mértékben megsemmisítették Nagy Sándor hadvezérét, Zopyriont minden erejével együtt.</p>	<p>27 Nem vágytak mások javaira, mert mindannyian gazdagok voltak. Sok állatuk és élelmük volt. Nem voltak paráznák, csak saját (feleségeik) voltak, és semmilyen kormányzat nem győzte le őket. Később, ahogy egyesek mondják, az említett nemzet olyan kegyetlenségre jutott, hogy emberhúst evett és vért ivott. Dareiosz királyt szégyenében menekülésre kényszerítették a fent említett szkíták, és Dareiosz elpusztított ott száz (nyolcvan) ezer embert, így szégyenében a perzsákhoz menekült. Kürosz, a perzsák királya pedig háromszázezer perzsát öletett meg. Nagy Sándor, aki harccal sok királyságot meghódított, szégyenében menekült.</p>
<p>28 Hallottak a rómaiak fegyvereiről, viszont nem érzékelték azokat. Egy nemzet, melyet megnehezített a munka és a háborúk. Hatalmas testalkatú férfiak. Nincs más ilyen erős. Nincs mit habozni bevallani. A győztestől, amikor azzá válik, semmi mást nem kívánnak, csak a korona dicsőségét. Egyetlen nemzet sem lépi át határunk. Kürosz, Dareiosz és Sándor, a nagy vezérek után senki sem mert belépni.</p>	<p><i>Iustinus 2.2.</i> A rómaiakról hallottak, de nem érezték fegyvereiket. Egy munkától és háborúktól megtisztult nemzet, hatalmas testi erővel. Semmire sem kell felkészülniük. Amit félnek elveszíteni, semmire sem vágnak a győztesek, csak a dicsőségre. Az emberek között nincsenek határok.</p>	<p>28 Hallottak a rómaiak csatáiról, de a rómaiak nem félelemből harcoltak ellenük, mivel az a nép nehezen viselte a fáradságot, erős volt a háborúban és nagytestű. Nem volt mitől félniük. Amikor győztek, a zsákmányból semmire sem vágytak, csak a dicséretre, amit a győzelemért vártak, és Küroszon, Dareioszon és Nagy Sándoron kívül egyetlen nép sem mert belépni a földjükre.</p>
<p>29 Az amazon nők, akikről most hallottatok, mivel egykor Ephesust birtokolták Exitia közelében, Exitiából származtak, és hétszáz évig birtokolták ott a királyságot, és ezt mondják, amit Iulius Caesarig ki is tartottak. Az exiti durva nép, nagyon gyorsan harcolnak a szépek ellen, egész testüket vas borítja, lábaikat</p>	<p><i>Iustinus 41.2.</i> A pártusok és lovaik páncélja pikkelyes mellvért, amely mindkettőjüket teljes testükkel beborítja. Aranyat vagy ezüstöt csak fegyverekben használnak. <i>Iustinus 2.2.</i> Szkítia kelet felé nyúlik, egyik oldalról Pontosz, a másíkról a Riphaeus-hegység, hátulról pedig Ázsia és a Phasis folyó határolja.</p>	<p>29 Mert az amazonok, akikről már hallottatok, egykor a szkíta fajtól származtak. A fent említett szkíta faj keményen harcolt az egyenlőkkel szemben, mindannyian gyorsak voltak, páncélt viseltek, sípcsontjukat vas vette körül, és arany sisak volt a fejükön.</p>

<p>vas borítja, és arany sisakot viselnek a fejükön. Ők az exiti, Jáfetnek, Noé fiának leszármazottai, aki Magógot nemzette, aki először benépesítette magát a vidéket, Magot [sic!], Jáfet fiát. Exitia keleten fekszik, egyik oldalról Pontosz, a másik oldalról a Ripheus-hegy, hátulról Ázsia, a Thesaise folyó zárja körül. Így úgy tűnik, hogy az exiti lakott volt ott, férfiak nélkül, a mai napig.</p>		
<p>30 Az amazon nők, akikről most hallottatok, mivel egykor Ephesust Exitia közelében birtokolták, Exitiából származtak, és hétszáz évig, magával a királlyal együtt birtokolták azt Exitia közelében, és azt mondják, hogy ezt Julius Caesarig is viselték. Exitia népe durva, nagyon gyorsan harcol a szelidek ellen, egész testüket, lábukat vas borítja, és arany sisakot viselnek a fejükön. Ők az exitiaiak, Jáfetnek, Noé fiának leszármazottai, aki Magógot nemzette, aki először benépesítette magát a vidéket, Magot [sic!], Jáfet fiát. Exitia keleten fekszik, egyik oldalról Pontosz, a másiktól a Ripheus-hegy, hátulról Ázsia, a Thesaise folyó zárja körül. És így Exitia, amelyet senki sem hódított meg, úgy tűnik, hogy a mai napig fennmaradt.</p>	<p><i>Iustinus 11.2.</i> Nagy Dareiosz 300 000 gyalogossal és 100 000 lovassággal vonul csatába. <i>Iustinus 12.2.</i> Zopyrion, Pontosz helytartója, akit Nagy Sándor hagyott hátra... csatába vezette a szkítákat, és minden seregével együtt elesett.</p>	<p>30 De Dareiosz, a perzsák királya, akiről korábban már beszéltünk, két csatát vívott Nagy Sándorral, aki legyőzte őt és háromszáz (harmincezer?) perzsát ölt meg. Miután legyőzte Dareioszt, Nagy Sándor leigázta az egész Keletet, kivéve a szkíták királyságát.</p>
<p>31 Innen visszatérve meghódította Albániát, amely akkoriban az amazonok melletti királyságnak tűnik. Csata nélkül szövetségesekre tett szert az amazon asszonyokkal és királynőjükkel, Talasridával. Abban az időben kétszázézer arinata indult</p>	<p><i>Istinus 42.3.</i> <i>V. ö. 12.3.</i> Az albánok szomszédságában élnek az amazonok, akiknek királynőjét, Thalestrist sok szerző szerint Nagy Sándor ágyasnak kérte. <i>Istinus 12.7</i> <i>Istinus 12.13</i></p>	<p>31 Innen visszatérve meghódította Albániát. Békét kötött Talisztriddel, az amazonok királynőjével. Miután békekötés történt, „harcolni vonult Indiába”, „bátor harccal” legyőzte az indiánokat, majd egész Libiát leigázta egészen a Kaszpi-</p>

<p>harcba az aequiták ellen. Majd miután legyőzte őket, háborút indított Indiában. Egy nehéz csatában legyőzte mindkét indiánt, és miután legyőzte őket, Líbiát egészen a Kaszpi-tengerig leigázta. Végül a baktriaiaknál feleségül vette Rohant, Ioasztre, a baktriaiak királyának lányát.</p>	<p>Ezután az Óceán túlsó partjairól Babilonba visszatérő Sándort arról értesítik, hogy a karthágóiak és más afrikai városok követségei várják érkezését Babilonban. <i>Iustinus 1. 1. 9.</i> (Ninus) háborút vívott Zoroaszterrel, a baktriaiak királyával. <i>Itin. Alex. 44.</i> <i>Volkm.</i> Amikor (Nagy Sándor), a baktriaiak királya, Oxyart, elnyerte a király vonzalmát és gazdagságát, feleségül adta hozzá szűz lányát, Roxánét, aki igen szép és érdemes volt. <i>Vö. Iul. Val. 3, 58. Pseudo-Callisthenes 3, 33 Müller.</i></p>	<p>tengerig. Végül belépett a baktriaiak földjére, és feleségül vette Ioroasztrét, a baktriaiak királyának lányát.</p>
<p>32 Miután meghódította keletet, délt és északot, Szúzába érkezett, és ott egy királyi és legszebb házat épített. Az egész házat aranyoszlopok és aranyozott ablakok borították, amelyeken a legtisztább aranyból készült égbolt képmása volt, és cseppek gyanánt különféle drágakövekkel voltak kirakva. Ismeretes, hogy mindenféle drágakövet elhelyeztek benne. Más és más leírhatatlan dolgokat is megjósoltak, amelyeket az emberek szintén hihetetlennek neveznek.</p>		<p>32 Aztán egy Szúza nevű várhoz érkezett, és ott meglátta Kúrosz királyi házát, amelyet fehér és tarka kövel, arany oszlopokkal és díszes padlóval díszítettek, valamint az égbolt másolatát, ragyogó csillagokkal és más, az emberi elme számára hihetetlen dolgokkal.</p>
<p>33 Miután megtekintette a királyi palotát, feleségül vette Dareiosz lányait. Ezután Babilonba ment, ahol Kasszandrosz és Jób, Antipater fia mérgezés áldozata lett. Később, miután Sándor tudta, hogy halála közeleg, átadta a királyságot Perdikkásznak, Roxánét pedig feleségére bízta.</p>	<p><i>Iustinus 12. 10.</i> <i>Iustinus 12. 14.</i> Feleségül vette Dareiosz király lányát, Statirát. Az intrikák szerzője Antipater volt. Kasszandra méreggel vesztegette meg fiát, aki testvéreivel, Philipposzsal és Iollával együtt hozzászokott a király szolgálatához. Philipposznak és Iollának hideg vízben volt méreg, amit már</p>	<p>33 Miután meglátta azt a dicsőséges házat, feleségül vette Dareiosz (Perzsia egykori királyának) két lányát, majd Babilonba ment, és ott Kasszandrosz és Jób, Antipatrosz fiai megmérgezték. De látva, hogy halálveszélyben van, Perdikkásznak, „helytartójának”, átadta a királyságot, és feleségét, Roxánét rábízta.</p>

	<p>előre hozzáadtak az italhoz ízelítőül.</p> <p><i>Iustinus 12. 15.</i></p> <p>Sándor, érezve kétségtelen halálát, elrendelte, hogy testét Hammon templomában temessék el (vö. Iust. 13, 4, 6: Arrhidaeus király elrendelte, hogy Sándor testét vigyék Hammon templomába), testvére, Arrhidaeus pedig, amikor terhesen hagyta feleségét, Roxánét, átadta őt Perdikkasznak.</p>	
<p>34</p> <p>Felosztotta királyságát fejedelmei között. Elrendelte, hogy száz aranytalentumból készítsék el emlékművét az egyiptomi Arideuszban, és ott nyugodott királyi tisztelettel, harminchárom éves korában temették el. Tizenhárom év uralkodása után megváltoztatta életét. Ez Nagy Sándor volt, Fülöp makedón vezér fia, aki tizenhárom év alatt meghódította az egész világot, anyját pedig Olympiasznak hívták.</p>	<p><i>Iustinus 12. 16.</i></p> <p>Sándor harminchárom éves korában meghalt. Anyja, Olympiasz foganta őt.</p>	<p>34</p> <p>A többi elfoglalt királyságait felosztotta fejedelmei között, és megparancsolta Arideusznak, hogy készítsen neki sírt Egyiptomban száz talentum arannyal, amit meg is tett; és ott temették el. Születése huszadik évében kezdett uralkodni, és tizenhárom évig uralkodott.</p>

Végezetül, csak röviden, minthogy erről már sokat írtam, hogy sok dolog össze van keverve a magyar őstörténet kapcsán minden oldalról, és mindenütt túlzásokkal: Ókori és középkori ügyek őskorinak mondva, őskoriak ókori és középkori módon értelmezve. A nép és az uralkodó réteg azonosítva, műveltségi és vallási elemek összekeverve. Például senkit nem igazán érdekel, hogy a tanító meséink eredetiek és régebbiek, mint a mítoszok. Az őskori teremtésmonda hiánya tény, a későbbi, vallássá váló hősregék a csillagmítoszok, az uralkodás követelményeként váltak általánossá. Valós megfigyeléseik révén egyetemesítettek, de a harcias, hódító szellem szolgálata nem mindenütt vagy mindenáron érvényesül bennük, így a magyarság esetében a kereszténységgel megegyezett megjelenésüket látjuk utóbb. Ebbe belelátni a nem keresztény ázsiai sámánizmust szkítizmusként egyrészt tévedés, másrészt káros.